

ЯРОСЛАВ
ТРІНЧУК

РАПСОДІЯ
У ТРЕ МІНОРІ

Ярослав Трінчук
Рапсодія у Ре мінорі

ІНТРОДУКЦІЯ

Десь там у небесних глибинах блукають тіні – душі політиків продажних, убивць, гестапівців і кагебістів – усіх, хто чинив зло. Вони ждуть суду. Їм важко – несуть бо на собі весь тягар лиха, що вчинили самі, та вчинено з подачі їхньої і потурання. Вони хотіли би звільнитися від того тягаря – не можуть; вони хотіли б, щоб їх стерли, щоб їх не було зовсім – Вищий Закон не дозволяє. Був вчинок – буде плата.

Старий Микола, характерник, що мучиться й не може вмерти, знає про це. Він просить Велеса – той час від часу опускається на землю: тут він куратор над персонами, що прагнуть забуття, – забрати його душу:

– Я же служив тобі, як міг, – говорить, – візьми мене до себе, позбав страждань.

– Ти знаєш, що таке страждання? Наївний! Можливо, це остання твоя радість, – каже Велес.

– Лякаєш? Хіба це Велесу пасує?

– Ти зі мною розмовляєш, як з людиною, що вимагає лестощів, наче не розумієш, що таке пекло.

– Пекло, кажеш? А що було тут? Перед ним?

– Ти грався в життя. Робив там фокуси якісь, зводив жінок, дурив чоловіків, відвертав бурю, хмари розсував. Але ж це іграшки дитячі.

– Зате я зла великого не коїв.

– Зла не буває маленького – воно не замикається в собі.

– Я цього збагнути не годен.

– Не розуміти зла – це є найбільше зло.

– Так, великий Велесе. А як на мене, найбільше зло – порушувати заповіді Отця.

– Сперечаєшся? А я прийшов спитати: ти прагнеш кінця, чи хочеш утекти від себе?

– Але ж ні те, ні те для мене неможливе. Мій кінець – початок твоїх знущань наді мною. А утекти від себе, значить, віддатися тобі. Теж для знущань. Я ж хочу суду Найвищого Судді.

– Гаразд, лукавий старче, даю тобі пару годин і волю над силами природи. Там мучиться життям один молодик, можеш йому дещо показати, але в його розум і душу не лізь. Як тільки він повернеться обличчям до життя, я заберу тебе до себе. Іди.

ЖІНКА І СКРИПКА

Тимофій любив мріяти. Вимальовував собі дивні світи, незвичайних людей, чудернацькі дерева; у його фантазіях квіти вміли говорити, співати, усміхатися, музика звучала з кущів, а янголи співали, гойдаючись на білих хмарах. Усі випромінюють добро, живуть разом, спілкуються, розмовляють, танцюють, ведуть хороводи, одним словом – гармонія. Вимальовував собі міста, де будівлі не тиснуть на людину, а милують око, де кожен дім, кожна деталь продумані, де все гармонує з ландшафтом і є його органічним доповненням, де погляд людини відпочиває, а мешканці такого міста не знають злоби, ненависті. Інколи про свої марення ділився з ровесниками. Над ним кепкували, насміхалися, та він не переймався тим. Якось ще в школі замість контрольної роботи намалював у зошиті будинок. З фонтанчиком, зі скульптурною групою, довкола живопліт, сад, яскраві сонячні плями, песик бігає. Ну й що з того, що він пояснював, що хотів би бачити світ саме таким – отримав двійку, під затильника від батька, хоча, якщо чесно, батько руку ніколи не прикладав, просто учителька допекла, і він ляпнув, розсердившись; але Тимофій знав, що це без злоби, і не образився. Не можна образитися на батька.

Все одно нічого не допомогло. Він час від часу виводив у зошитах якісь лінії, комбінував кольоровими олівцями незрозумілі різнобарвні фігури і тішився, коли виходило до ладу.

– Якби від мене залежало, то світ був би іншим, – кинув насмішникам, подивився кожному в вічі й додав: – І ви теж.

Сказав і пішов геть. У самотність.

Потім над ним кепкували в університеті.

– Ти архітектор, – говорили, – а бавишся, як дитина.

Усе б то нічого, та він не вмів порозумітися з дівчатами. Ні, ні, вони віддавалися йому – проблем на цьому фронті не було. Та справа в тому, що він весь час думав – не знає, звідки воно, – що

жінка – лялечка для потреби чоловіка; а виявляється, ті лялечки переконані, що саме чоловіки створені для їхньої потреби. Одна така – коли він, постаравшись у своєму чоловічому досвіді, спитав, як їй, – насмішливо відповіла: «Так як дома. З чоловіком». Такої нищівної критики не знав ще. Саме ця фраза поставила крапку у роздумах, чи потрібно йому женитись. Тепер – ні. Хоч би курси удосконалення придумав хтось... Потім, начитавшись всіляких східних книжок, зробив висновок: всі оті «Кама сутри» «Дао...» і «Тантри...» для обділених. У нормальної людини мусить бути обов'язок і якісь вищі духовні запити. Безперечно, секс має велике значення – без нього на землі не було б живої білинки, – та для людини він повинен існувати тільки у рамках кохання. Тільки у рамках кохання!

– Ви що не чули?! – кричав на товаришів у гуртожитку, коли їх заносило у цій темі. – Секс повноцінний може бути тільки у рамках кохання!

– Теорія гарна, – сказав Григорій, сусід по гуртожитку, – але на практиці не здійсненна – плоть могутніша за почуття. Плоть могутніша навіть за розум.

Тимофій це розуміє. І знає чому.

– Ти правий, – говорить Григорію. – Тисячоліттям людське почуття руйнується ідеологією. Де панує ідеологія, там почуття скалічене.

На мить стало тихо, а потім хтось із студентів спитав:

– А церква?

Студент, очевидно, мав на увазі, що у церкві ідеологія гуманістичного наповнення і вона не руйнує почуття.

– Церква, – крикнув Григорій, – начисто заполітизована. А де політика, там ідеологія.

– Церква винна у тому, що об'єднавшись з політичними ворохобниками, стала для них ідеологічним прикриттям і втратила здатність виконувати свої функції, – сказав Тимофій спокійно. – Церква мала би піклуватися про наші душі, викультивовувати почуття – любов, повагу до людини, гідність, смиренність. А

заідеологізований світ та світ, що позбавлений ідеології, але проникнутий ідеєю збагачення, становиться рабом фізіології. А де фізіологія бере верх, звідти ерос виганяє кохання. Ось чому плоть могутніша за почуття.

З ним не сперечалися – за винятком Григорія – не тому, що погоджувались, – Тимофій умів знаходити підтвердження, а студентам не хотілося проникати у глибину питання і шукати контраргументи.

Якось він захопився однією красунею. Сильно. Можна сказати – полюбив. Танцював з нею, і так йому добре було, а потім підійшов до них сильніший за нього і забрав її. Взяв за руку і повів. Вона лиш повернула голову і винувато посміхнулась. Це було на першому курсі. Дівчина зустрічалася з тим лобурякою весь час, а Тимофій ходив до спортзалу. І дуже сумував – дівчину він покохав. По справжньому. Так, у всякому разі, переконував себе. Уже на п'ятому курсі вони зустрічаються. Той лоботряс – очевидно, щоб похвастатися перед пасією – образив Тимофія. Тимофій майже непомітно – у підборіддя, – і образник падає. Тоді він бере дівчину за руку, і та йде з ним. Пройшовши метрів двадцять, несподівано відчув: вона йому чужа. Чужа до болю! Він відпустив її руку, сказав «до побачення» і пішов. Оглянувся, а дівчина стоїть і плаче. Дивні створіння оті дівчата, подумав, дивні.

Він мріяв про щось таке романтичне, піднесене, щоб пристрасть була, ну, хоча б якась там почуття, щоб гарні слова звучали, аби поезія відчувалася, а то голий секс. Ні, ні, це теж гарна штука – особливо, коли маєш справу з Яною: до неї торкнешся, а вона тремтить; не тремтить – вібрує, – перса тужавіють, очі іскряться, але того замало. Кажу вам: замало.

Тож Тимофій був катастрофічно самотнім. Ні з ким не міг порозумітися, ні з ким не вмів дружити. Мав недругів, але не розумів, чому вони ставляться до нього вороже; а ті, кого вважав друзями, жартували над ним і кепкували над його, як говорили, причудами. Та дідько з ними.

Єдине місце, де він почувався затишно і, як не дивно, захищеним, це кімната Яни. Особливо комфортно тоді, коли вона вивчає свою партію – дівчина грає у симфонічному оркестрі. Він влаштовується зручно в кріслі й сидить тихо-тихо. Іноді щось читає, іноді роздивляється альбоми, але в такі хвилини завжди відчуває себе умиротвореним. Скрипочка виспіває, він фантазує; і хоча десь там люди намагаються надурити один одного, що йому до того – той світ далеко-далеко звідси. Майже не видно. І не цікавий. Для нього варті щось лише дві речі – дівчина і скрипка... У цьому словосполученні він вгадує – яскраво, зримо, до болю в шлунку – єство вселенського трагізму... та відчуває єдність дівчини і скрипки. Вона, Яна, людині так не розкриється, як розкривається цій дерев'янці з натягнутими жилами. І оті звуки то не музика, ні – це сповідь беззахисної самотньої душі. Його, безробітного Тимофія, можна обманути в словах, але не в почуттях – та він не винен, що почуття в нього загострене... Але є речі, на яких він розуміється добре. Скажімо, для диригента – як і для композитора – існує партія – скрипки, віолончелі, духових, ударних та іншого причандалля, але ні для диригента, ні для композитора не існує людини. Є інструмент, і є для нього партія. Важливо єдине – музика. А вона можлива, коли добре функціонує цілісний організм – оркестр. У ньому ж місця для особистості немає. Правда, він також розуміє, що оркестрант отримує винагороду – відчуття участі в містерії творіння, відчуття участі в містичному священнодійстві, коли ти не особистість – це ніщо, – а провідник високої ідеї – і байдуже, звертає хтось на тебе увагу чи ні. Музика – понад усе. А потім... та це вже проза...

Тож коли Яна закінчила грати, він розчаровано спитав:

– Вже все?

Дівчина поклала скрипку, помовчала хвилинку, потім співчутливо сказала:

– Все.

– Шкода, мені так гарно було.

– Шкода.

- Зіграй ще.
- Іншим разом.
- Коли ти граєш, я втрачаю себе.
- Чому?
- У мене тоді загострюється не тільки гастрит, а й вина перед людством.
- Тимофію, ти якийсь дивний.
- Я знаю.
- Чому ти не такий, як усі?
- Помиляєшся, Яно, то усі не такі, як я, – сказав абсолютно серйозно.
- Але ж усі мають сім'ї, постійні заробітки, тобі ж уже під тридцять, а поводишся, як розбещений юнак.
- Де у моїй поведінці розбещеність?
- То світ не такий, то депутати дурні, то влада – злодійчуки, то народи тратять ресурси даремно, а самі остаються убогим – ось чим ти переймаєшся. А мені ще й разу не сказав, що любиш, – і ображено відвернулася.
- Яно! – Тимофій зробив вигляд, що здивувався. – А що я роблю час від часу?!
- Пошляк... Пошляк...
- Дякую. Бачиш, як просто стати таким, як усі.
- Дівчина здивовано глянула на нього. Чорти б його забрали, та він же все розуміє. Просто грається, поганець. А реагує швидко – іноді речення ще не закінчиш, а в нього відповідь уже готова, та ще й така, що може образити. Поганець, таки поганець...
- Якийсь час дівчина мовчала, потім підійшла і, дивлячись йому в вічі, повільно вимовила:
- У нормальних жінки, діти...
- Не можу я мати ні жінки, ні дитини.
- Чому?
- Я маю намір померти.
- Ти що, дурний?!

– Яно моя гарненька, я й справді не хочу жити... Світ чужий мені, я чужий світові – і все, ми квити. Тут навіть без психіатричних ускладнень.

– Ти жорстокий.

– Можливо. Але, щоб ти знала, для мене вже відсутня проблема життя і смерті. Тому такі категорії як милість, жорстокість і таке інше мене вже не цікавлять. Питання стоїть, як померти.

– Тимофію, перестань говорити дурниці.

– Бачиш, і ти розумієш, що життя то дурниця.

– Не чіпляйся до фраз, які нічого не значать.

– Вірно, Яночко, вірно. Та не тільки те, про що ми говоримо, нічого не значить, не значить нічого саме життя. У всякому разі, для мене. Тепер я лише думаю, який кінець обрати. Стрілятися – банально. Мабуть, поїду на Кавказ, викопав у льодовику яму, прийму снотворне, напишу записку «Найближчі сто років прошу не будити» і засну собі спокійно.

– Ти жорстокий і безсердечний егоїст.

– Знаєш, як відрізнити егоїста від альтруїста?

– Якась дурниця?

– Цілком серйозно.

– Ні, не знаю.

– Того, хто хотів би знати, хто він, треба скинути з сьомого поверху. Якщо кричить «Рятуйте!» – закінчений егоїст, якщо застерігає: «Бережіться там внизу!», то альтруїст.

– Тобі тільки б жартувати.

– Моя добра дівчинко, мені здається, найбільшим жартом є те, що я прийшов у цей світ. Я тут чужий. Я не вписуюся у суспільство. У мене жодна справа не виходить добре. За що б не брався, що б не робив – усе не так.

– Не говори такого. Ти прекрасний архітектор. Ніхто не має стільки замовників.

– Так, багаті наймають мене, і я буду їм гарні «хатинки». Водночас спостерігаю, як опаскуджуються наші міста безглуздими

спорудами.

– Тимофію, не можна мучити себе тільки тому, що ти не головний архітектор держави.

– Не тільки. Мені здається, що переді мною якась стіна, і я не знаю, як обійти її, а пробити нема сили.

– То стіна між тобою і людьми. Але ти сам її звів.

– Можливо... Очевидно, я не можу жити в бруді.

– Тимофію – яке у тебе гарне ім'я! – ти витворив собі уявний світ, а що там іншим важко перебувати, або навіть неможливо, то вони не винні.

– Тобі зі мною важко?

– Іноді – нестерпно.

– Я у цьому причина?

– Ні.

– Тоді хто?

– Тут винуватого не може бути... Є те, що є... А знаєш, чому музика така прекрасна?

– Не знаю.

– Тому, що музика це гармонія, а те, що довкола – хаос. Ти прагнеш гармонії між собою й суспільством, але хаос у ньому визнавати не хочеш. Але він є, і буде вічно.

– Маєш рацію. А далі?

– А далі – постав собі завдання, яке годен виконати. Замахнись аж на неможливе, тільки не шукай того, чого бути не може.

– Ти розумно говориш. Розумно... А не здогадуєшся, чому люди охоче дають поради?

– Ні.

– Бо їм не треба їх виконувати. Яке завдання може собі ставити безробітний архітектор... Яно, я знаю, як зробити міста прекрасними, а наді мною насміхаються... Розумієш, насміхаються, як над ненормальним. Скажи, я нормальна людина?

– Тимофію, що за питання дитяче.

– Ти мене визнаєш. Спасибі і на тому. Але ж ти хочеш, аби я був іншим...

– Та не хочу, щоб ти був іншим, я хочу бути з тобою.

– Мабуть, у мене все вже прийняло незворотній характер. Не осуджуй дуже. Надіюся, «там» буде якимось інакше...

Дівчина спочатку подумала, що він дражнить її, та коли переконалася, що це серйозно – прочитала в його хижому безжалісному погляді, – злякалася. Потім розплакалася і крізь сльози вигукнула:

– То візьми й мене з собою.

Це його вразило. Вразило і здивувало.

– Навіщо? Ти така гарна, пишна, тобі дітей народжувати, а не думати про дурне.

– Тимофію, ти нічого не розумієш. – І додала з болем: – Абсолютно нічого.

Він хотів перевести розмову на жарт, та вона розплакалася дужче, кинулася на нього з кулачками, він став захищатися, у штовханні вони розпалилися – і попадали в ліжко... І так їм добре стало...

А на небі розсунулися хмари, і сонце поставило посеред кімнати злотисту пляму.

Раптом ударив бубон, зарипіли труби, заскавуліли флейти – грали жалобний марш.

– Сусіда ховають! – скрикнула Яна. – А ми собі таке дозволили...

СПОВІДЬ ПІД ШЕПІТ КАЛИНИ

Суїцидні настрої нападали на нього ще в школі. Окрім всього, його цікавила смерть як сам акт. Що ж воно таке? Що за цим? Тим більше: оце життя не інтересне. Не інтересне до сліз! Усі намагаються його образити; штовхають, обзивають, іноді б'ють. Правда, він довго побої не терпів. Якось узяв у кулак камінь і вдарив у ніс хлопця, який його перед тим побив. Ударив сильно, а коли той уже заливався юшкою, він дав йому ще під око. І сховав у кишеню камінь. Не благородно. Але що зробиш, бити слабших теж не благородно. Тепер образник більше чіплятися не буде. І справді, його уже потім ніхто не кривдив. Його сторонилися. Обзивали здалеку.

В університеті вже не бився ні з ким. Там хлопці розумніші. Але ж без фантазії, без великих прагнень. Поїсти, випити, переспати з дівкою і отримати залік. Все.

– А що ще треба?! – запитували здивовано, коли він допікав їм. – Тимофію, та це ж і є життя.

– Це не життя, це існування приматів.

– Запропонуй щось інше.

– Чорт би вас забрав! – крикнув; треба сказати, що у цей момент вони всі вже понापивалися пива. – Що б я не запропонував, вам нічого не потрібно. Жерти – і не більше. Ідуть у політику! Бачите, там одні ідіоти.

– То ти і нас вважаєш за ідіотів? Гарної думки про друзів, нічого не скажеш.

– Хтось мусить міняти все в державі.

– Не турбуйся, якось воно буде. Ще не було, аби ніяк не було.

– Оце найтрагічніша наша помилка. Ми завжди надіємося, що якось буде. Але тоді буде так, як планує ворог. Бачите – вони у всіх державних структурах, вони захопили інформаційний, культурний, освітній, політичний простір. Вони скрізь. Куди не кинь оком – скрізь ворог. Вони захоплюють наші національні ресурси! Вони витісняють

з нашого життєвого простору наш інтелект, нашу культуру, а ми варнякаємо, що якимось буде.

– Тимофію, вихід є.

Він зрадив.

– Який? – спитав з надією.

– По одному відстрілювати.

– Ви жартуєте, сучі сини, та я згоден і на це.

Тут він злукавив. Був переконаний, що людину вбити не зміг би. Просто не вистачило б духу. Хіба що в стані афекту. А так, замисливши наперед... Ні, ні. Але ж... убивають. Щоденно. Спокійно. Зважено. Сплановано. За якусь там копійчину. Убивають за гроші! Убивають зі страху. Убивають просто так. Потім дехто потрапляє до тюрми, інші – на шибеницю, а найбільш верткі – як в Україні – беруть владу. І крутиться це колесо вже тисячоліття.

У своїх сумнівах Тимофій якимось зізнався товаришам, на що Григорій сказав:

– Я іншої думки. У мене є Батьківщина, у мене є мій життєвий простір, є ті, кого я люблю і ті, хто мене любить, тож якщо хтось посягне на них, я без вагання у'блю його – й жодних питань.

– Але ж я маю на увазі не воєнний час.

– Якщо на тебе або на тих, кого ти любиш, посягають, то для тебе це воєнний час. Очевидно, ти нікого любиш.

– Можливо...

– Я люблю. І, не дай Боже, щоб хтось зазіхнув на те. У'блю без найменшого зволікання.

– Недосконала людина, Григорію, недосконала. Вона про вбивство думає.

– Недосконала, – погодився Григорій. – Вона у скаженості своїй зазіхає на моє і прагне відняти його в мене, а я, щоб захиститись, мушу думати про вбивство. Але я, Тимофію, не розумію, чому воно так.

– Я теж не розумію, та переконаний: ти лиш подумав, що ближнього убити можна – ти вже згрішив.

– Якщо для того, щоб оборонити тих, хто дорогий мені, я маю згрішити, то я зроблю це. Без тіні сумніву. На тому світі скажу судді: «Ви дали мені життя, значить, я повинен був його захищати».

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

**ЯРОСЛАВ
ТРІНЧУК**

**РАПСОДІЯ
У РЕ МІНОРІ**

